

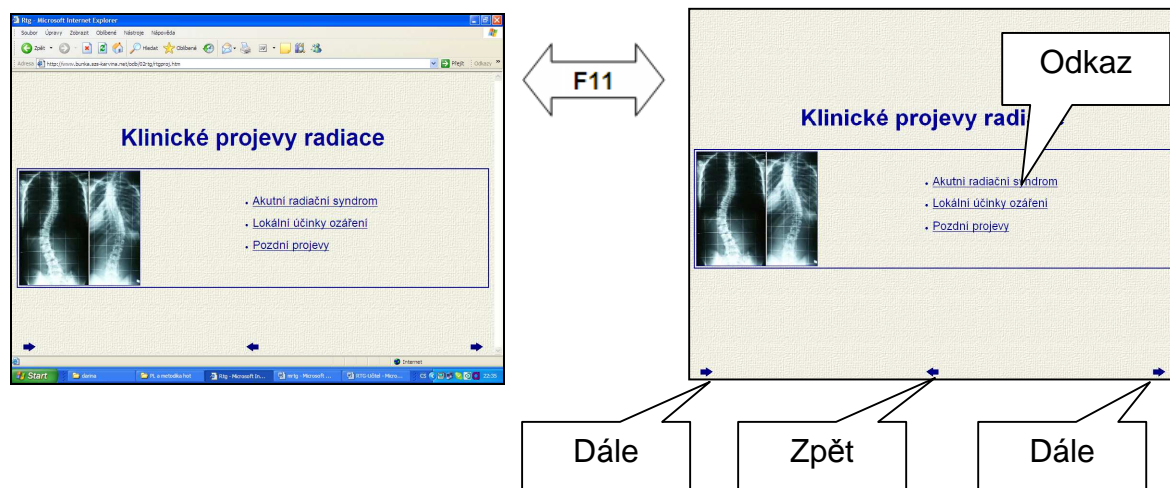
Rentgen - příručka pro učitele

Cíl vyučovací hodiny:

- student definuje pojem rentgen;
- student zná objevitele RTG záření;
- student umí popsat součásti RTG přístroje;
- student zná rizika RTG záření;
- student umí minimalizovat působení RTG záření užívaného v nemocnici a zdravotnických zařízeních.

Ovládání interaktivní výukové aplikace

Interaktivní výuková aplikace je především určena pro promítání na interaktivní tabuli. Byla připravena pro prohlížeč MS Internet Explorer 6.0. Výuková aplikace obsahuje skripty v JavaScriptu, proto pro její správnou funkci je nutno povolit skripty. Byla připravena pro rozlišení 1024 x 768. Zvolte celoobrazovkové zobrazení. (K přepínání mezi zobrazením v okně a celoobrazovkovým slouží klávesa **F11**.) Odkazy jsou zvýrazněny podtrženým písmem. Pro přechod na další snímek zvolte šipku umístěnou v dolním rohu snímku.

Vysvětlivky

V další části metodické příručky jsou použity tyto typy písma:

- Text, který mají žáci v pracovních listech (texty souhlasí s výukovou aplikací).
- Text, který si žáci doplňují do pracovních listů.
- *Text, kterým jsou napsány poznámky, doporučení.*

Rentgen (RTG)

1. Úvod

Délka: 5 minut

Instrukce pro učitele: Učitel se zeptá studentů, kdo z nich a kdy byl vyšetřován pomocí RTG záření.

Instrukce pro studenty: Studenti, kteří byli vyšetřováni, se přihlásí a popíší druh vyšetření a jeho postup.

2. Rentgen

Délka: 25 minut

Instrukce pro studenty: Zapisuj si informace do prázdných míst v textu.

Učivo:

Ionizující záření bylo objeveno na přelomu 19. století Konrádem W. Roentgenem a Marií Curie-Sklodowskou. Původně byly tyto paprsky pojmenovány jako „paprsky X“. Jedná se o elektromagnetické vlnění o délce 1-50 nm. Zdrojem záření je speciální elektronka, tzv. roentgenka.

Záření je schopno pronikat hmotou a při tomto ději je pohlcováno (absorbováno). Propustné materiály umožňují RTG paprskům, aby jimi snadno procházely, např. vzduch. V kostech a jiných kalcifikovaných oblastech je záření nejvíce absorbováno a na RTG snímku se zobrazí bíle.

Některá cizí tělesa, např. z kovu, jsou nepropustná, ale dřevo nebo plast vidět nelze. Medicínský obor zabývající se zobrazováním vnitřních orgánů pomocí rentgenových paprsků se nazývá radiologie (rentgenologie).

Základní složení RTG přístroje:

- napájecí zdroj,
- roentgenka,
- RTG nástroje, které zajišťují přesnou polohu pacienta a zářiče,
- RTG příslušenství – pomůcky upravující směr záření.

Ochrana před ionizujícím zářením:

- minimalizace doby vystavení RTG záření,
- zakrytí reprodukčních orgánů, pokud jsou ve vzdálenosti 4-5 cm od zdroje (ochranné štíty jsou z olova),
- maximalizace vzdálenosti mezi zdrojem záření a pacientem,
- pokud musí zdravotničtí pracovníci pacienta, držet musí použít ochranné pomůcky,
- všichni pracovníci, kteří jsou pravidelně vystaveni RTG záření, jsou sledováni a používají štítek se speciálním filmem - **dosimetr**, který tmavne podle množství záření a podle něj se vyhodnocuje velikost dávky za určité období,
- u těhotných žen může dojít po kontaktu s RTG paprsky k poškození plodu,
- nejcitlivější vůči ionizujícímu dělení jsou buňky ve stádiu dělení,
- z tkání je nejcitlivější zárodečná a krvevorná tkáň, dále střevní epitel a epidermis.

Základní typy:

Skioskopie (prosvěcování rentgenem) – vyšetřovaný orgán lze sledovat v dynamice (v pohybu).

Skiografie (snímkování rentgenem) – film je uložen ve speciálních kazetách, které se zpracovávají ve vyvolávacích automatech.

Klinické projevy radiace:

Pozn. Po kliknutí na jednotlivé odkazy probereme dílčí témata.

Návrat proběhne po kliknutí na ⇌.

Klinické projevy radiace:

- Akutní radiační syndrom
- Lokální účinky ozáření
- Pozdní projevy

Akutní radiační syndrom

Vzniká po celotělovém ozáření.

Je charakterizován příznaky z poruchy hemopoetického systému, gastrointestinálního traktu, kůže a nervového systému.

Z tkání je nejcitlivější zárodečná a krvetvorná tkáň, dále střevní epitel a epidermis.

Lokální účinky ozáření

Projeví se jako postižení kůže.

Objevuje se erytém, dermatitis, alopecie.

Pozdní projevy

Objevují se za několik měsíců až let.

Postižena je epidermis, CNS, respirační systém, gastrointestinální trakt, vylučovací systém, oční čočka, štítná žláza.

3. Shrnutí:

Ionizující záření bylo objeveno na přelomu 19. století. Původně se označovalo jako „paprsky X“. Záření je schopno pronikat hmotou. Radiologie je medicínský obor zabývající se Rtg metodami. 2 základní typy RTG jsou skiaskopie a skiografie. Radiace se klinicky projevuje: akutním radiačním syndromem, lokálně a pozdními projevy ozáření.

4. Test

1. Štítek se speciálním filmem, který tmavne podle intenzity záření, se nazývá:

- a. dozimetr
- b. denzitometr
- c. denzitorentgenometr

2. Kostí na rentgenových snímcích se zobrazují:

- a. nezobrazují se
- b. černě
- c. bíle

3. Skiografie je:

- a. prosvěcování
- b. snímkování

4. Ochranné pomůcky na RTG pracovištích jsou vyrobeny z:

- a. olova
- b. mědi
- c. hliníku

Po kliknutí na variantu a, b nebo c se správné odpovědi zvýrazní tučně, nesprávné budou v aplikaci přeškrtnuty. Pokud chceme test zadat opakovaně, stiskněte klávesu F5, označení správných/nesprávných odpovědí bude zrušeno.

***Po kliknutí na ⇨ se dostaneme na úvodní snímek lekce,
z ní pak kliknutím na ⇐ se dostaneme na snímek Presentace (seznam témat).***